

ANDREAS VEZALİ – MÜASİR ANATOMİYANIN BANISI

Şadlinski V.B., Abdullayev A.S.

*Azərbaycan Tibb Universiteti. İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası.
Bakı. Azərbaycan*

*Əlaqə üçün məlumatlar: AZ 1078 Bakı, M.Sənani küçəsi 1, mən. 38. Elektron poçt: shadli-vaqif@mail.ru

Məqalə müasir anatomiyanın banisi sayılan Andreas Vezalinin (1514-1564) həyatına və elmi fəaliyyətinə həsr olunmuşdur. Andreas Vezali (Vezalius) təbabətlə birbaşa əlaqəsi olan bir ailədə dünyaya gəlmişdir. Onun sələfləri uzun müddət saray həkimləri və əczaçıları olmuşlar. Vezali tibb təhsilini Parisdə almağa başlamış, lakin müharibə səbəbindən təhsilini Paduya universitetində yekunlaşdırmışdır. Paduya universitetində o, anatomiya professoru kimi fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Tədqiqatlarının əsasını meyit preparatlarının təşrihi əsasında quran Vezali dəqiq və detallı nəticələr almış, həmin nəticələri 1543-cü ildə Bazeldə nəşr etdirdiyi olan "De humani corporis fabrica" kitabında əks etdirmişdir. Bu kitab bir daha 1555-ci ildə, yenə də Bazeldə nəşr olunmuşdur. Bununla yanaşı, Vezali kitabın ixtisar olunmuş variantı olan "Epitome" əsərini də tərtib etmiş və bu kitabı tələbələrinin ixtiyarına vermişdir. Ümumiyyətlə, öz fəaliyyəti zamanı Vezali Qalenin 200-ə qədər anatomik səhvini aşkar edərək, təbabətin, anatomiya və cərrahiyyənin inkişafına mühüm təkan vermişdir. Qalen ideyalarına sadıq qalan professorlar Vezalinin əsərlərini açıq və gizli surətdə tənqid etmiş, onu təqiblərə məruz qoymuşlar. Vezali müasir anatomiya həsr olunmuş ilk kitabın müəllifi hesab edilir. Kitab nəşr edildikdən sonra Vezali təkcə anatom kimi deyil, eləcə də cərrah kimi böyük şöhrət qazanmış, əvvəlcə Müqəddəs Roma imperiyasının imperatoru V Karlın, sonra isə İspan kralı II Filippin saray həkimi kimi fəaliyyət göstərmişdir. II Filippin sarayı Madridə köçdükdən sonra Vezali daha çox təqiblərə məruz qalmış, inkvizisiya məhkəməsinə verilmişdir. Həyatını çox erkən itirmiş Vezalinin ölüm günü beynəlxalq səviyyədə Anatom günü kimi qeyd edilir.

Açar sözlər: Andreas Vezali, anatomiya, Qalen, təşrih, anatomiya tədrisi, meyit preparatları.

ANDREAS VESALIUS - THE FOUNDER OF MODERN ANATOMY

Shadlinski V.B., Abdullayev A.S.

*Azerbaijan Medical University. Department of Human Anatomy and Medical Terminology.
Baku. Azerbaijan*

*Contact information: AZ 1078 Baku, M.Sanani street 1, app. 38. E-mail: shadli-vaqif@mail.ru

The article is devoted to the life and work of the founder of modern anatomy Andreas Vesalius (Vesalius). Andreas Vesalius (1514-1564) was born into a family directly related to medicine. His ancestors have long served as doctors and pharmacists in palaces. Vesalius began his medical education in Paris, but due to the war, he completed his education in Padua. In the same place, at the University of Padua, he began working as a professor of anatomy. Based on his research on the dissection of cadaveric materials, Vesalius obtained accurate and detailed data, then published this data in 1543 in Basel, in a book called "De humani corporis fabrica". The book was reprinted in 1555, again in Basel. Along with this, Vesalius also prepared an abridged version of the book, Epitome, which was intended for students. In general, for all his activities, Vesalius corrected about 200 mistakes of Galen, thereby having a significant impact on the development of medicine, anatomy, and surgery. Loyal to the ideas of Galen, the professors openly and covertly criticized Vesalius and persecuted him. Vesalius is considered the first author of a book on modern anatomy. After the publication of the book, Vesalius gained fame not only as an anatomist but also as a surgeon. He was first the palace physician of the Holy Roman Emperor Charles V, then the Spanish king Philip II. After the move of Philip's palace to Madrid, the persecution of Vesalius intensified, he appeared before the court of the Inquisition. The day of death of Vesalius, who lost his life early, is internationally celebrated as the day of the Anatomist.

Keywords: Andreas Vesalius, anatomy, Galen, dissection, teaching anatomy, cadaveric preparations.

Təbabətin özülü olan anatomiya inkişafında ağır və məşəqqətli bir yol keçmişdir. Bu yolda çox parlaq şəxsiyyətlər yaşadıkları dövrün ehkamlarına qarşı çıxdıkları üçün cəzalara düşər olmuş, həyatlarını itirmişlər. Bütün bu əzab və məhrumiyyətlər, 500 ildən bir qədər əvvəl dünyaya gəlmiş, müasir anatomiyanın əsasını qoymuş, dünya şöhrəti ilə bərabər dövrünün böyük nüfuz sahiblərini də düşmən olaraq qazanmış, səfillikdə həyatdan getmiş, heç məzarı da məlum olmayan Andreas Vezalinin (Vezaliusun) həyat tarixçəsini

fabrica” əsəri nəinki təbabətin, eləcə elmi təcrübənin təkamülündə dönüş anı hesab olunur. Bu əsər bəşəriyyətin intellektual sərvətinin yaranmasında mühüm bir hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Andreas Vezali, elmi anatomiyanın banisi kimi, öz təcrübəsini meyit preparatları üzərində qazanmışdı – yalnız bu üsulla o, dövrünün səhv anatomik mülahizə-lərinin islahına nail oldu. Məhz Andreas Vezalinin təklif etdiyi bu kompleks yanaşmanın nəticəsidir ki, ondan sonra yaşamış

Andreas Vesalius (1514-1564)

vərəqləyərkən, demək olar ki, bu tarixçənin hər səhifəsində oxunur. Vezalinin anatom kimi fəaliyyətinin kulminasiyası olan “De Humani corporis

anatom və tibb tarixçiləri, ümumən təbabətlə əlaqəsi olan hər bir kəs həmin dövrü “Vezali dövrü” adlandırır [1,2].

Andreas Vezali 1514-cü ildə Brabant hersoqluğunda, Brüsseldə (mərkəzi və şimali Belçika) anadan olmuşdur. Niderlandiya (Hollandiya), Belçika və Lüksemburq o zamanlar həm İspan imperiyasının, həm də Müqəddəs Roma imperiyasının hakimiyyəti altında idi [3]. Andreas Vezali olduqca məşhur həkim və əczaçıların soyadını daşıyırdı: onun əczaçı atası və ixtisasca həkim olan babası Müqəddəs Roma imperiyasının imperatoruna xidmət etmişdilər. 1529-cu ildə Brüsseli tərk edən Andreas Lyoven (Luven) universitetində incəsənət kurslarında təhsil almağa başlamış, burada “Collegium Trilingue” divarlarında Latın, klassik yunan dillərində və ivritdə fəlsəfə, ritorika və məntiqin əsaslarına yiyələnmişdir. Buna baxmayaraq Andreasın marağı təbabətə idi. Onun tibb təhsili Parisdə dövrünün ən məşhur anatomlarından olan Jak Dübuanın (təbabət tarixində Yakob (Jakob) Silvi kimi tanınmışdır) rəhbərliyi altında başlamışdır. Burada müasir anatomiyanın banisi olacaq tələbə bir müddət Qalenin tədqiqatlarını öyrənməklə məşğul olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, anatomiya üzrə təcrübə məşğələləri Parisdə nadir hallarda keçirilirdi. Xüsusən təşrih prosesi az rast gəlinirdi üçün tələbələr burada çox iştirak edə bilmirdi. Anatomiya əsasən 2 əsr əvvəl yaşamış Mondino de' Liuzzi (1270-1326) tərəfindən yazılmış kitab üzrə tədris olunurdu. Mondino de' Liuzzi əsərləri Qalenin klassik anatomiyasına əsaslanmışdı. Anatomiya dərsi keçilərkən cərrah və ya assistent təşrih edir, köməkçi-ostenzor onu istiqamətləndirirdi. Professor isə Mondino mətnini oxuyaraq bu mətni təşrihə uyğunlaşdırmağa çalışırdı; bu, onsuz da süni surətdə mürəkkəbləşdirilmiş proses fəlsəfi ideyaların da tələbələrin diqqətinə çatdırılması ilə daha da effektini itirirdi. İllər sonra Vezali anatomiyasının klassik tədrisini tənqid edərək elə öz həmkarlarının, ilk növbədə müəllimi Silvinin qəzəbinə səbəb olacaqdır.

1536-cı ildə Fransa ilə Müqəddəs Roma

imperiyası arasında başlamış müharibə sonuncunun təbəəsi olan Andreası Parisi tərk etməyə və Lyovenə qayıtmağa məcbur etdi. Burada o, edam olunmuş cinayətkarı təşrih etməyə dəvət aldı və həmçinin, özünün ilk tibbi əsəri olan “Paraphrasis in nonum Librum Rhazae” nəşr etdirdi. Bu əsərdə Vezali Razinin (Rhazes – Məhəmməd ibn Zəkəriyə əl-Razi) ərəb dilindən latın dilinə tərcümə olunmuş (1481) terapevtik traktatında düzəlişlər etmişdi. Maraqlıdır ki, vaxtı ilə Vezalinin babası Razinin əsərləri barədə elmi qeydlər aparmışdı. Məhz Lyoven universitetində Vezali bakalavr dərəcəsinə aldı. 1537-ci ildə İtaliyanın şimalına səfər edərkən Vezali Paduya universiteti ilə tanış oldu, bu universitetin diplomunu aldıqdan dərhal sonra anatomiya professoru kimi fəaliyyətə başladı. Paduya universitetində Vezalinin anatomiyada ilk uğurları yaşandı. Burada o, tələbələr üçün “Tabulae anatomicae sex” – 6 tablo tərtib etdi; illüstrasiyalar dünya şöhrətli Tisianın tələbəsi Jan van Calcar tərəfindən edilsə də, sonuncu əsasən bu illüstrasiyaları Vezalinin öz eskizləri əsasında yaratmışdı. Artıq Andreas Vezali – Vezalius öz şah əsəri – “De Humani Corporis Fabrica Libri Septem” üçün yetişmişdi.

Anatom tərəfindən yazılmış “De Humani corporis fabrica” cərrahiyyədə inqilab etdi. Məsələ bundan ibarətdir ki, Vezaliusa qədər heç kəs təşrih prosesinin nəticələrindən çıxış edərək insan bədəninin quruluşunu sistemativ surətdə izah edən bir kitab, bir dərslik tərtib edə bilməmişdi. Heç kəsin təbabət aləminə 1400 ilə qədər hakimlik etmiş Qalenin mülahizələrinə qarşı çıxmağa cəsarəti yox idi. Heyvanları təşrih etmiş Qalen əldə etdiyi bilikləri insan bədəninin quruluşuna da tətbiq edərək təbabəti uzun əsrlər “qış yuxusuna” vermişdi. “De Humani corporis fabrica” cərraha yeni biliklər və insan anatomiyasına sistemativ yanaşma təklif etdi. Həqiqətən də, Vezali tərəfindən təqdim olunmuş yeni konsepsiya və perspektivlər, “cərrahi inqilaba” səbəb oldu.

İntibah dövrü anatomik quruluşun nəşriyyat işi, çap prosesi ilə “tanış olması” dövrü oldu və bu “tanışlığın” əsasını, məhz, Andreas Vezali qoydu [4,5,6]. Məhz Vezali tədqiqatları ilə ilhamlanmış rəssamlar XVI əsrdə öz bilik və bacarıqlarını təşrih olunmuş insan bədəninin təsvirinə yönəldilər və bunu yüksək dəqiqliklə, bütüm detalları nəzərə almaqla etdilər. Məsələn olaraq Vezalinin "De Humani corporis fabrica" beyin illüstrasiyalarını göstərmək kifayətdir (Bazel, 1543) [5]. Kitab həcmli alındığı üçün Vezali onun ixtisar olunmuş variantını – “Epitome” tərtib etdi; burada 9 böyük anatomik qravürələr və 11 səhifəlik mətn var idi. Əlyazmaların tədqiqi göstərmişdir ki, müəllifin ixtiyarında onlarla meyit olmuşdur ki, bunlardan 13-ü 1543-cü ildən əvvəl aiddir. Bu meyitlər qəbiristanlıqlardan, edam yerlərindən və xəstəxanalardan götürülmüşdü. Bu zaman nəinki tələbələri, eləcə də məhkəmə orqanları meyitləri əldə etməkdə köməklik göstərmişdilər [7].

Venesiya senatı və Müqəddəs Roma imperiyasının imperatoru V Karl (1500-1558) Vezalius əsərinin müəlliflik hüquqlarını aldılar; bununla “De Humani corporis fabrica” qeyri-qanuni surətdə nüsxələrinin yayılmasından qorunmuş oldu. 1543-cü ildə Bazeldə gələn Vezali meyit təşrihinə davam etdirməyə başladı. Burada o, edam edilmiş Yacob Karrar adlı şəxsin skeletini hazırladı. Həmin skelet indi də Bazel Universitetinin muzeyində saxlanılır və muzeylər üçün hazırlanmış ən “yaşlı” skelet hesab edilir [8]. “Epitome” məhz Bazeldə tərtib olundu, o, əsasən tələbələr üçün nəzərdə tutulduğundan daha aşağı keyfiyyətli kağızda çap edilmişdi. Lakin Vezalinin təkidi ilə kağızların ölçüsü böyük olduğundan təsvir olunan obyektlər daha aydın görünürdü.

"De Humani corporis fabrica" çap edildikdən sonra Vezali İspan sarayında qəbul edildi, əvvəlcə Müqəddəs Roma imperiyasının imperatoru V Karlın, sonra isə İspaniya kralı II Filippin saray həkimi oldu [8,9]. Saray

həkimi kimi işinin artmasına baxmayaraq Vezali anatomiya sahəsində tədqiqatlarını da azaltmaq istəmirdi. 1543-cü ildə çap edilmiş “De Humani corporis fabrica” əsəri müasir anatomiya aid ilk kitabdır, bu əsərin əsas materialı Paduyada yığılsa da, kitab şəklində o, Bazeldə işıq üzünə gəldi. 12 il sonra, 1555-ci ildə Vezali yenə də Bazeldə kitabın ikinci nəşrinə nail oldu. Son illər aparılan tədqiqatlar göstərmişdir ki, Vezali kitabın üçüncü nəşrini də hazırlamışdı; bunu Vezalinin öz əli yazdığı ətraflı annotasiyalar sübut edir. Doğrudur, onun planlaşdırdığı dəyişikliklər əsasən üslubu xarakter daşımışdır [10]. Vezali anatom və morfoloq, lakin həm də həkim idi. Bu baxımdan onu anatomiyanın patoloji aspektləri maraqlandırır. Bunu aydın surətdə onun sonuncu “Anatomicarum Gabrielis Fallopii Observationum Examen” (1564) adlı əsərində görmək olar. Vezalinin arzusu patoloji anatomiya kitabını yazmaq idi, təəssüf ki, bu, ona nəsib olmadı. Şenk fon Qrafenberqin təbirincə, Vezalius Qalenə deyil, öz gözlərinə inanırdı: “non solum ex Galenis testimonio, sed etiam oculis ipsis perspexeris” [11].

Vezalinin əsəri uğur qazanmışdı, demək olar ki, onun şöhrəti ildırım sürəti ilə yayılırdı. Vezali Qalenin 200-ə qədər səhvini tapıb aşkarlamaqdan, çap etməkdən qorxmamışdı. Əlbəttə, bu hamını razı sala bilməzdi. Vezalinin kifayət qədər nüfuzlu düşmənləri meydana çıxdı. Hətta müəllimi Silvi də Vezaliyə qarşı çıxdı; o, öz keçmiş tələbəsini latın dilində söz oyunu ilə ələ salaraq «ağılsızın böhtanı - Vaesani cuiusdam calumniarum» yazdı [12,13,14]. Maraqlı fakt ondan ibarətdir ki, kitabının ilk nəşrində ürəyin sağ və sol mədəcikləri arasında əlaqənin olub olmaması barədə Vezali hələ tam əmin deyildi. İkinci nəşrdə isə o, qətiyyətlə sağ və sol mədəciklər arasında əlaqəni inkar etdi. Bütün bunlar o zamankı anatomik ehkamlara və nüfuzlu anatomiya professorlarına qarşı çıxmaq idi. Vezalini təkcə anatomik strukturlar deyil, eyni zamanda

funksiya da maraqlandırır.

V Karl hakimiyyətdən imtina etdikdən sonra onun oğlu II Filipp Vezalini yenə də saray həkimi görmək arzusunda olduğunu bildirdi. Saray İspaniyaya, Madridə köçdükdən sonra Vezalinin çətin günləri başladı. Onun öz təbirincə desək, Madriddə nəinki təşrih aparmaq, heç adı bir kəlləni əldə etmək mümkün olmurdu. Yerli həkimlər Qalenin ideyalarına sadiqlik göstərərək Vezalini nümayişkəranə surətdə qəbul etmədilər. Buna əlavə olaraq, Vezaliyə qarşı böhtanlar onu inkvizisiya məhkəməsinə gətirib çıxartdı və məhkəmə Vezaliyə ölüm hökmü kəsdi. Yalnız II Filippin işə qarışması məhkəmə hökmünü dəyişdirdi: Vezali müqəddəs yerlərə məcburi surətdə ziyarətə göndərildi. Geriyə qayıdan Vezalinin tələsməyə səbəbi var idi – Paduya universitetində onu cərrahiyyə professoru görmək istəyirdilər və bu, bütün həyatını təbabətə həsr etmiş Vezali üçün olduqca böyük məna kəsb edirdi. Bu tələsiklikdən o, Venesiya donanmasının kifayət qədər təmin olunmuş gəmisinə deyil, qarşısına çıxan ilk kiçik gəmiyə minmişdi. Gəminin zəif təchizatı, şiddətli qasırğaya düşməsi əksər səfərlərinin sağlq durumunu pis vəziyyətə saldı. Xəstə halda Vezali Zante adasına çıxarılaraq burada yalnız qaldı; yerli əhali onun yoluxucu xəstəliyə düşər olduğundan qorxaraq Vezaliyə kömək etmək istəmədi. Yalnız bir venesiyalı şəxs Andreas Vezalini tanımış və onu öz evinə aparmışdı. Bütün bunlara baxmayaraq müasir anatomiyanın banisi Andreas Vezali 1564-cü ildə öz gözlərini həmin adada əbədi yumdu; dəfn olduğu ərazidə yerləşən kilsə 1820-ci ildə zəlzələ nəticəsində yerlə yeksan olunsada, yenidən quruldu. Lakin bir daha 1953-cü ildə dağıldı. Beləliklə, Andreas Vezalinin məzarının dəqiq yeri barədə heç bir məlumat da yoxdur.

Andreas Vezali (Vesalius) – müasir anatomiyanın banisi olmaqla, eləcə də elmə, insanlara xidmətin nümunəsidir. Onun ölüm günü beynəlxalq səviyyədə Anatom günü kimi qeyd edilir. Vesaliusun simasında bəşəriyyət elm yolunda məşəqqətlərə məruz qalmış,

həyatından belə keçməkdən qorxmamış bütün mübariz insanların xatirəsini yada salır.

Maliyyə mənbəyi: Yoxdur.

Maraqların toqquşması: Yoxdur.

Ədəbiyyat siyahısı.

1. *De Schaepdryver A.F.* Knowledge of the human body. At the 450th anniversary of the first edition of Andreas Vesalius' life work // *De Humani Corporis Fabrica Libri Septem*". – 1993, 55(6), – p. 485-502.
2. *Holomanova, A.* Andreas Vesalius--the reformer of anatomy / A.Holomanova, A.Ivanova, I.Brucknerova [et al.] // *Bratisl Lek Listy* – 2001, 102(1), – p.48-54.
3. *Ambrose Ch. T.* Andreas Vesalius (1514-1564) – An unfinished life // *Acta med-hist Adriat.* – 2014, 12(2), – p. 217-230.
4. *Toledo-Pereyra L.H.* De Humani Corporis Fabrica surgical revolution // *J. Invest Surg.*, – 2008, Sep-Oct;21(5), – p. 232-236.
5. *Russell G.A.* Vesalius and the emergence of veridical representation in Renaissance anatomy // *Prog Brain Res*, – 2013, 203, – p. 3-32.
6. *Markatos K.* Vesalius criticism on Galen's musculoskeletal anatomy / K.Markatos, D.Chytas, G.Tsakotos [et al.] // *Acta Chir Belg.* – 2019, Aug;119(4), – p.267-271.
7. *Biesbrouck M., Steeno O.* Andreas Vesalius' corpses // *Acta Med Hist Adriat* – 2014, 12(1), – p. 9-26.
8. *Zampieri F., ElMaghawry M., Zanatta A., et al.* Andreas Vesalius: Celebrating 500 years of dissecting nature / F.Zampieri, M.ElMaghawry, A.Zanatta [et al.] // *Global Cardiology, Science&Practice. A Qatar Foundation Academic Journal* – 2015, 66, – p.1-20.
9. *Izumi H.* Andreas Vesalius in the Spanish Court // *Nihon Ishigaku Zasshi.* – 2004, Dec;50(4), – p. 591-616.
10. *Nutton V.* Vesalius revised. His annotations to the 1555 Fabrica // *Med Hist.* – 2012, Oct;56(4), – p. 415-443.
11. *Haneveld G.T.* 'A sad and painful heart'--Andreas Vesalius as cardiologist. *Verh K Acad Geneesk Belg.* – 1993, 55(6), – p. 683-699.

12. *De Broe M.E.* The Flemish anatomist Andreas Vesalius (1514-1564) and the kidney / M.E., De Broe, D.Sacré, E.D. Snelders [et al.] // *Am J Nephrol.* – 1997, 17(3-4), – p.252-260.

13. *Cushing H.* A Bio-Bibliography of Andreas Vesalius / H.Cushing. – New York: Schuman's, – 1943. – 30 p.

14. *Ellis H.* Andreas Vesalius: father of modern anatomy // *British Journal of Hospital Medicine.* –

2014, December;75(12), – p.711.

15. *Ellis H.* Andreas Vesalius: father of modern anatomy // *British Journal of Hospital Medicine.* – 2014, December;75(12), – p.711.

A LIFE DEDICATED TO MEDICINE

Shadlinski V.B., Abdullayev A.S.

*Azerbaijan Medical University. Department of Human Anatomy and Medical Terminology.
Baku, Azerbaijan*

*Contact information: AZ 1078 Baku, M.Sanani street 1, app. 38. E-mail: shadli-vaqif@mail.ru

The article discusses the work of the founder of modern anatomy Andreas Vesalius (1514-1564) on the culmination of his scientific and pedagogical activity - the work "De humani corporis fabrica", the historical conditions in which this book was written, and the difficulties created by the classical anatomy of Galen. It is noted that the work of Vesalius played an important role not only in the development of anatomy and medicine but in general in the formation and development of universal human innovative ideas. Unlike his predecessors, Vesalius preferred the method of dissection in anatomy; the study of anatomy on human cadavers, often contrary to the laws of that time, the explanation of the details of the subject precisely on cadaveric material, of course, could not fail to bear fruit. Along with this, it is noted that Vesalius was a skilled physician and surgeon of his time. Putting forward the functional factor in the study of organs, Vesalius achieved more voluminous and versatile scientific details. Throughout his career, Vesalius fought against the negative manifestation of Galen's ideas, which turned into medical dogma and achieved a detailed correction of about 200 Galen's mistakes. Of course, this was not positively received from the conservative-reactionary and very influential scientific circles, scientific and pedagogical activities, as well as the very existence of Vesalius simply as a person, was attacked. As a person who dedicated his life entirely to medicine and anatomy, Vesalius eventually fell victim to these conservative forces. Analysis of modern literary data on the main work of Vesalius shows that his scientific and pedagogical legacy still needs to be studied and discussed.

Keywords: Andreas Vesalius, anatomy, Galen, dissection, teaching anatomy, cadaveric preparations.

TƏBƏBƏTƏ HƏSR OLUNMUŞ ÖMÜR

Şadlinski V.B., Abdullayev A.S.

*Azərbaycan Tibb Universiteti. İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya kafedrası.
Bakı, Azərbaycan*

*Əlaqə üçün məlumatlar: AZ 1078 Bakı, M.Sənani küçəsi 1, mən. 38. Elektron poçt: shadli-vaqif@mail.ru

Məqalədə müasir anatomiyanın banisi Andreas Veزالinin (1514-1564) elmi və pədaqoji fəaliyyətinin kulminasiyası olan "De humani corporis fabrica" əsərinin yazılması, bu əsərin yarandığı tarixi şərait və klassik Qalen anatomiyasının törətdiyi çətinliklər təhlil olunmuşdur. Qeyd edilmişdir ki, Veزالinin əsəri təkcə anatomiyanın və təbabətin deyil, ümumən mütərəqqi bəşəri ideyaların yaranması və inkişafında çox mühüm rol oynamışdır. Öz sələflərindən fərqli olaraq Veزالinin anatomiyanın təşrih metoduna üstünlük verməsi, dövrün və o zamankı qanunların çox zaman əksinə olaraq insan meyitləri üzərində anatomiyanın öyrənilməsi və tələbələrə bu fənnin incəliklərinin məhz meyitlər üzərində izah edilməsi, təbii ki, öz bəhrəsini verməyə bilməzdi. Bununla yanaşı, Veزالinin yaşadığı dövrün mahir